

**ΛΟΓΟΣ ΘΑΥΜΑΣΙΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΜΑΡΚΟΥ ΕΦΕΣΟΥ ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΤΗΣ
ΘΕΙΑΣ ΕΥΧΗΣ, ΔΗΛΑΔΗ ΤΟ "ΚΥΡΙΕ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΕ, ΥΙΕ ΤΟΥ
ΘΕΟΥ, ΕΛΕΗΣΟΝ ΜΕ"**

Ο Άγιος Μάρκος, ως μοναχός πρωτίστως αλλά και ως πνευματικός πατέρας και οδηγός εις Χριστόν πολλών και επιφανών ανδρών της βυζαντινής κοινωνίας, διακρινόταν από το χάρισμα της προσευχής. Ο Άγιος Μάρκος ήταν άνθρωπος προσευχής. Με το ακόλουθο κείμενο μας φανερώνεται και ως μυσταγωγός της νοεράς προσευχής, της ευχής του Ιησού, ή αλλιώς της γνωστής ευχής "Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με". έτσι, ο Άγιος Μάρκος αναδεικνύεται συνεχιστής της νηπτικής και ασκητικής παραδόσεως της Ορθοδοξίας.

Το σύντομο κείμενο που ακολουθεί αποτελεί ανάλυση της ευχής του Ιησού, και αρχικώς μας παρεδόθη ως έργον ανωνύμου. Κατόπιν όμως ερεύνης του Σέρβου ιερομονάχου Ειρηναίου Μπούλοβιτς, απεδείχθη πως αποτελεί κείμενον του Αγίου Μάρκου του Ευγενικού. Πρωτοδημοσιεύθηκε στο περιοδικό "Κληρονομία", αρ. 7 (1975), σελ. 345-352, και αργότερα συμπεριελήφθη σε μετάφραση στην "Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών", τ. 5, σελ. 284-288, εκδόσεις Το Περιβόλι της Παναγίας, Θεσσαλονίκη, 1984. Το κείμενο έχει ως εξής:

" Πόση δύναμη έχει η ευχή και ποιες είναι οι δωρεές της σε όσους την χρησιμοποιούν και σε ποια πνευματική κατάσταση τους φέρνει, δεν μπορούμε εμείς να το πούμε. Τους λόγους όμως από τους οποίους αποτελείται, τους βρήκαν αρχικά οι άγιοι Πατέρες μας, όχι από δική τους επινόηση, αλλά πήραν αφορμή από παλιά από την ίδια την Αγία Γραφή και από τους κορυφαίους μαθητές του Χριστού. Ή, για να το πούμε καλύτερα, τους δέχθηκαν αυτοί ως πατρική κληρονομιά και τους μετεβίβασαν σε μας. Όστε και από αυτό γίνεται φανερό, σε όσους δεν το έμαθαν εκ πείρας, ότι αυτή η ιερή ευχή είναι κάτι το ένθεο και ιερός χρησμός. Γιατί πιστεύουμε ότι αποτελούν θείους χρησμούς και πνευματικές αποκαλύψεις και λόγους Θεού όλα όσα έδωσε στους ιερούς Αποστόλους να πουν ή να γράψουν ο Χριστός, ο οποίος λάλησε μέσω αυτών. Έτσι, ο θειότατος Παύλος, φωνάζοντας σε μας από το ύψος του τρίτου ουρανού, λέει: " κανείς δεν μπορεί να πει Κύριε Ιησού, παρά μόνον εν Πνεύματι

Αγίω" (Α' Κορ. 12, 3). Με την αρνητική λέξη κανείς φανερώνει θαυμάσια ότι η επίκληση του Κυρίου Ιησού είναι κάτι το πολύ υψηλό και ανώτερο όλων. Επίσης, ο μέγας Ιωάννης που διεκήρυξε σαν βροντή τα πνευματικά, αρχίζει με την λέξη που τελειώνει ο Παύλος και μας δίνει την συνέχεια της ευχής ως εξής: "κάθε πνεύμα που ομολογεί τον Ιησού Χριστό, ως ερχόμενον ως αληθινόν άνθρωπον, είναι από τον Θεόν " (Α' Ιω. 4,4). Αυτός χρησιμοποίησε βεβαίως εδώ κατάφαση, αλλά απέδωσε, όπως και ο Παύλος, στην χάρη του Αγίου Πνεύματος την επίκληση και ομολογία του Ιησού Χριστού. Ας έλθει τώρα τρίτος ο Πέτρος, η ακρότατη κορυφή των θεολόγων, για να μας δώσει το υπόλοιπον αυτής της ευχής. Όταν δηλαδή ο Κύριος ρώτησε τους Μαθητές: "ποιος λέτε ότι είμαι; ", προλαβαίνοντας ο φλογερός μαθητής τους άλλους, όπως το συνήθιζε, είπε: "Συ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού" (Ματθ. 16, 16-17), έχοντας λάβει την αποκάλυψη αυτή, σύμφωνα με την μαρτυρία του ίδιου του Σωτήρος, από τον ουράνιο Πατέρα, ή, πράγμα που είναι το ίδιο από το Άγιο Πνεύμα. Πρόσεξε λοιπόν αυτούς τους τρεις ιερούς Αποστόλους πως ακολουθούν ο ένας τον άλλον σαν σε κύκλο, παίρνοντας ο ένας από τον άλλον αυτά τα θεία λόγια ώστε το τέλος του λόγου του προηγούμενου να γίνεται αρχή για τον επόμενο. Ο ένας δηλαδή λέει " Κύριον Ιησού", ο άλλος " Ιησού Χριστό" , ο τρίτος "Χριστό, Υιόν του Θεού", και το τέλος συνάπτεται στην αρχή σαν σε κύκλο, όπως είπαμε, επειδή δεν έχει καμία διαφορά να πει κανείς Κύριο και Υιό του Θεού- γιατί και τα δύο φανερώνουν την θεότητα του μονογενούς Υιού και παριστούν ότι είναι ομοούσιος και ομότιμος με τον Πατέρα.

Έτσι αυτοί οι μακάριοι Απόστολοι μας παρέδωσαν να επικαλούμαστε και να ομολογούμε εν Πνεύματι τον Κύριο Ιησού Χριστό, Υιό του Θεού. Αυτοί είναι και τρεις και πιο αξιόπιστοι από όλους, εφ' όσον κάθε λόγος, σύμφωνα με την θεία Γραφή, βεβαιώνεται με τρεις μάρτυρες. Αλλά και η σειρά των Αποστόλων που τα είπαν, δεν είναι χωρίς σημασία: από τον Παύλο δηλαδή, τον πιο τελευταίο χρονικά από τους Μαθητές, αρχίζει η μυστική παράδοση της ευχής και διά του μεσαίου, του Ιωάννη, προχωρεί στον πρώτο, τον Πέτρο, που με την αγάπη πλησίαζε τον Ιησού περισσότερο από τους άλλους. Τούτο συμβολίζει νομίζω την προκοπή μας με ορθή σειρά και την άνοδό μας και την ένωσή μας με τον Θεό μέσα στην αγάπη, διά της πράξεως και της θεωρίας. Γιατί βεβαίως ο Παύλος είναι εικόνα της πράξεως, καθώς είπε ο ίδιος: "κοπίασα περισσότερο από όλους" (Α' Κορ. 15, 10), ο Ιωάννης της

θεωρίας, και της αγάπης ο Πέτρος, για τον οποίο μαρτυρεί ο Κύριος πως αγαπούσε περισσότερο από τους άλλους.

Πέρα από αυτά, θα μπορούσε να δει κανείς πως τα θεία λόγια της ευχής υποδηλώνουν το ορθό δόγμα της πίστεώς μας και απορρίπτουν κάθε αίρεση των κακοδόξων. Με το "Κύριε", που φανερώνει την θεία φύση, αποκηρύττονται εκείνοι που φρονούν ότι ο Κύριος είναι μόνο άνθρωπος. Με το "Ιησού", που φανερώνει την ανθρώπινη φύση, αποδιώχνονται εκείνοι που Τον θεωρούν μόνο Θεό που υποδύθηκε κατά φαντασίαν τον άνθρωπο. Το "Χριστέ", που περιέχει και τις δύο φύσεις, αναχαιτίζει εκείνους που Τον πιστεύουν Θεό και άνθρωπο, με χωρισμένες τις όμως τις υποστάσεις την μία από την άλλη. Τέλος, το "Υιέ του Θεού" αποστομώνει εκείνους που τολμούν να διδάσκουν την σύγχυση των δύο φύσεων, επειδή φανερώνει πως η θεία φύση του Χριστού δεν συγγέεται με την ανθρώπινη φύση Του, ακόμη και μετά την ένωσή τους. Έτσι, οι τέσσερις αυτές λέξεις, ως λόγοι Θεού και μάχαιρες πνευματικές, αναιρούν δύο συζυγίες αιρέσεων, οι οποίες, ενώ είναι κακά εκ διαμέτρου αντίθετα, είναι ομότιμες στην ασέβεια. Το Κύριε ανατρέπει τους οπαδούς του Παύλου Σαμοσατέως, το Ιησού τους οπαδούς του Πέτρου Κναφέως, το Χριστέ τους Νεστοριανούς και το Υιέ του Θεού, τους Μονοφυσίτες, οπαδούς του Ευτυχί και του Διοσκόρου.

Έτσι λοιπόν μας παρεδόθησαν αυτά τα θεία λόγια, τα οποία δικαίως θα τα ονόμαζε κανείς μνημείο προσευχής και ορθοδοξίας. Αυτά και μόνα τους είναι αρκετά για όσους προχώρησαν στην κατά Χριστόν ηλικία και έφθασαν στην πνευματική τελείωση. Αυτοί ενστερνίζονται και καθένα από τα θεία τούτα λόγια χωριστά, όπως δόθηκαν από τους ιερούς Αποστόλους, δηλαδή το Κύριε Ιησού, Ιησού Χριστέ, Χριστέ, Υιέ του Θεού (κάποτε μάλιστα και μόνον το γλυκύτατο όνομα Ιησού), και το ασπάζονται ως ολοκληρωμένη εργασία προσευχής. Και με αυτήν γεμίζουν απερίγραπτη πνευματική χαρά, γίνονται ανώτεροι της σάρκας και του κόσμου και αξιώνονται να λάβουν θείες δωρεές. Αυτά τα γνωρίζουν, λένε, οι μνημένοι. Για τους νηπίους όμως εν Χριστώ και ατελείς στην αρετή, παραδόθηκε ως κατάλληλη προσθήκη το "ελέησόν με", η οποία τους δείχνει ότι έχουν επίγνωση των πνευματικών τους μέτρων και ότι χρειάζονται πολύ έλεος από τον Θεό. Μιμούνται έτσι τον τυφλό εκείνον που, ποθώντας να βρει το φώς του, φώναζε στον Κύριο καθώς περνούσε: " Ιησού, ελέησόν με" (Μαρκ. 10, 47). Μερικοί πάλι δείχνουν περισσότερη

αγάπη και διατυπώνουν την ευχή στον πληθυντικό, προφέροντάς την ως εξής: "Κύριε Ιησού Χριστέ, ο Θεός ημών, ελέησον ημάς". Και αυτό επειδή ξέρουν πως η αγάπη είναι το πλήρωμα του Νόμου και των Προφητών (Ρωμ. 13, 10), καθώς περιέχει και ανακεφαλαιώνει μέσα της κάθε εντολή και πνευματική πράξη. Συνάμα παίρνουν μαζί τους από αγάπη και τους αδελφούς σε κοινωνία της προσευχής και παρακινούν περισσότερο τον Θεό σε έλεος με το να Τον αναγνωρίζουν κοινό Θεό όλων και να Του ζητούν κοινό το έλεος για όλους. Και βεβαίως, το έλεος του Θεού έρχεται σε μας με την ορθή πίστη στα δόγματα και με την εκπλήρωση των εντολών, που, όπως δείξαμε, ο σύντομος αυτός στίχος της προσευχής περιέχει και τα δύο.

Τα θεία τώρα ονόματα (Κύριος, Ιησούς, Χριστός), με τα οποία μας δόθηκε η ακρίβεια των δογμάτων, θα μπορούμε να βρει κανείς ότι χρονικά ανεφάνησαν με αυτήν την σειρά και τάξη, και ότι και εμείς τα λέμε όπως αυτά φανερώθηκαν από την αρχή. Γιατί παντού η Παλαιά Διαθήκη κηρύττει Κύριο τον Θεό Λόγο, και πριν και μετά την παράδοση του Νόμου, όπως όταν λέει: "Ο Κύριος έβρεξε φωτιά από τον Κύριο" (Γεν. 19, 24), και " είπε ο Κύριος στον Κύριό μου" (Ψαλμ. 109, 1). Και η Καινή Διαθήκη, κατά την σάρκωσή Του, παρουσιάζει τον Άγγελο να Του δίνει το όνομα λέγοντας στην Παρθένο: "θα Τον ονομάσεις Ιησούν" (Λουκ. 1, 31), όπως και έγινε, καθώς λέει ο ιερός Λουκάς. Γιατί ως Θεός, Κύριος των πάντων, θέλησε με την ενανθρώπησή Του να γίνει και σωτήρας μας (έτσι μεταφράζεται το όνομα Ιησούς). Το όνομα πάλι Χριστός, που φανερώνει την θέωση της ανθρώπινης φύσεως που προσέλαβε, ο ίδιος εμπόδιζε τους Μαθητές πριν το Πάθος να το λένε σε οποιοδήποτε, ύστερα όμως από το Πάθος και την Ανάσταση, ο Πέτρος έλεγε με παρηρησία: "να το γνωρίζει όλος ο Ισραήλ, ότι ο Θεός Τον ανέδειξε και Κύριο και Χριστό" (Πραξ. 2, 36). Και τούτο ήταν εύλογο, γιατί η ανθρώπινη φύση μας που προσέλαβε ο Θεός Λόγος, χρίσθηκε παρευθύς από την θεότητά Του, έγινε όμως ό,τι και αυτό που το έχρισε, δηλαδή ομόθεος, αφού ο Ιησούς δοξάσθηκε με το Πάθος και αναστήθηκε εκ νεκρών. Τότε λοιπόν ήταν καιρός να αναδειχθεί η ονομασία Χριστός, τότε δηλαδή που Αυτός, δεν μας ευεργέτησε απλώς, όπως όταν μας έπλασε στην αρχή ή όταν μετά την συντριβή μας μας ανέπλασε και μας έσωσε, αλλά και που ανέβασε και την ανθρώπινη φύση μας στους ουρανούς και την συνδόξασε με τον εαυτό Του και την αξίωσε να καθίσει στα δεξιά του Πατρός. Τότε ακριβώς άρχισε να κηρύττεται Υιός του Θεός και Θεός από τους Αποστόλους, στους οποίους πρωτίτερα, στις αρχές του κηρύγματος, προκαλούσε δέος αυτή η ονομασία και

σπανίως την χρησιμοποιούσαν, έπειτα όμως την κήρυτταν φανερά πάνω από τους εξώστες, όπως τους προείπε ο ίδιος ο Σωτήρας (Μαθ. 10, 27). Επομένως τα θεία λόγια της ευχής τοποθετήθηκαν σε σειρά αντίστοιχη με την χρονική ανάδειξη της πίστεως. Έτσι από παντού φανερώνεται σαφέστατα η θεία σοφία εκείνων που τα συνέταξαν και μας τα παρέδωσαν, και από το ότι αυτά ακολουθούν επακριβώς τις αποστολικές ομολογίες και παραδόσεις, και από το ότι αναδεικνύουν το ορθόδοξο δόγμα της πίστεώς μας, και από το ότι μας υπενθυμίζουν τους χρόνους εκείνους κατά τους οποίους εκδηλώθηκε με διάφορους τρόπους η Οικονομία του Θεού για μας, οδηγώντας μας στην θεοσέβεια με κατάλληλα κάθε φορά ονόματα.

Αυτά λοιπόν προσφέραμε εμείς, κατά την δύναμή μας, σχετικά με τα τα λόγια της ευχής, σαν να κόψαμε άνθη από κάποιο δένδρο όμορφο και μεγάλο. Τον καρπό όμως που αυτά περιέχουν, ας τον μαζέψουν άλλοι, όσοι δηλαδή με την μακρά μελέτη και άσκηση αξιώθηκαν αυτό με το να γίνουν δεκτικοί και να πλησιάσουν τον Θεό".